

Elever som inte når gymnasiebehörighet

Intervjuer

Fotograf: StockSnap från Pixabay

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning.....	3
Forskningscirkel.....	3
Öka andelen elever som når behörighet till gymnasieskolan.....	4
Bakgrund.....	4
Uppdrag.....	4
Syfte.....	5
Betygsresultat för kommunala grundskolor.....	5
Betygsresultat vårterminen 22	5
Betygsresultat vårterminen 23	7
Betygsresultat vårterminen 24	8
Sammanfattning betygsresultat.....	9
Genomförande.....	10
Intervjuer	10
Analys	10
Resultat.....	11
Relationer.....	11
Genomgångar	11
Tempo	12
Lektionslängd.....	12
Hopplöshet.....	12
Ansvar	13
Elevens ansvar	13
Lärarens ansvar.....	13
Organisationens ansvar.....	13
Diskussion.....	14
Referenser	16

Sammanfattning

Under året har förvaltningen arbetat med ett projekt där elever som inte nått gymnasiebehörighet, men som varken är nyanlända eller kom till grundskolan i Enköping i nionde klass, har intervjuats. Målet var att söka förklaringar ur ett elevperspektiv, till varför dessa elever inte nått gymnasiebehörighet. 20 elever har deltagit. Intervjuerna startades upp med att samtala om hur undervisningen på gymnasiet upplevdes, skillnaderna mellan gymnasiet och grundskolan, för att sedan gå vidare till hur en bra lärare kunde beskrivas. Därefter lyftes vilket stöd eleven fått på grundskolan och om det stödet var det stöd eleven upplevde sig behöva. Samtalet gick över till vilket inflytande eleven haft/behövt i förhållande till undervisningen för att avslutas med vilka förbättringsbehov de såg för grundskolan. I samtalet flöt frågorna ofta i varandra. Eleverna upplevdes samstämmiga i sina svar, även fast de representerade olika skolor, och ingen av skolorna utmärkte sig som sämre eller bättre när eleverna blickade tillbaka på sin grundskoletid. De lyfte att en bra lärare skapade relationer och betonade vikten av att även få lära känna läraren. Vidare fanns en upplevelse av avsaknad av genomgångar i grundskolan och att undervisningen som helhet i högre grad behövde hållas samman av en röd tråd, nu fanns känslan av att det hela tiden var något nytt som började varje lektion, vilket i sin tur skapade en stress och upplevelse av högt tempo. Detta gällde främst matematik, men kunde även kopplas till andra ämnen. Många elever förde fram 60 minuter som en optimal lektionslängd. Flertalet elever uttryckte känslan av hopplöshet inför möjligheten att få hjälp under sin högstadietid och tydligt var att antingen lade eleven sitt "misslyckande" i att nå behörighet till gymnasiet på skolan eller så tog den på sig hela ansvaret, det förekom inte hos någon att den såg på ansvaret som delat.

Inledning

Projektet med intervjuer av elever som inte nått gymnasiebehörighet tog avstamp i en av kommunens forskningscirklar, arrangerad i samarbete med Forum för samverkan vid Uppsala universitet och utbildningsförvaltningens nämndplan för 2024.

Forskningscirkel

Under läsåret 21–22 genomfördes i samarbete med Forum för samverkan vid Uppsala universitet, (FoSam), en forskningscirkel om likvärdighet och (skol)segregation i Enköpings kommun. Deltagarna representerade utbildningsförvaltningen på förvaltnings- och politisk nivå och syftet med cirkeln var att stärka deltagarnas forskningslitteracitet med avseende på segregation och likvärdighet, samt identifiera utvecklingsområden och föreslå indikatorer för att analysera relationen mellan likvärdighet och segregation. Lärdomar och insikter skulle kunna bli en del av kommunens långsiktiga systematiska verksamhetsutveckling (Sharif, 2022). Ett förslag som framkom som ett resultat av cirkeln var att genomföra intervjuer med den grupp av elever från grundskolan som inte nådde gymnasiebehörighet. Detta för att få fram kunskap och en djupare förståelse för vad som hindrade/försvårade för elever att nå behörighet. Sådana kunskaper skulle sedan kunna hjälpa oss att förstå det omfattande statistiska underlag som finns på både kommunal och nationell nivå när det gällde elever som saknar gymnasiebehörighet, genom att utgå från barn och ungdomars egna perspektiv på sin skolsituation. Genom att fånga in ungdomars egna

uppfattningar om och upplevelser av faktorer som kan ha lett till obehörighet till gymnasiestudier ämnade intervjuer ge fördjupad kunskap om hur eleverna tänkte om sin skolgång och behov av stöd.

På ett övergripande plan skriver Sharif (2022) att detta kunde bidra till att synliggöra förutsättningar för att alla barn och elever ska lyckas i förskola respektive grundskola och därigenom nå gymnasiebehörighet och vidare möjliggöra att "rätt" åtgärd sätts in för "rätt" grupp och på så vis förbättra det förebyggande arbetet med likvärdighet och segregation, grundad i vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet. Detta i linje med aktuell forskning, skollag och gällande styrdokument.

Målet för intervjuerna är att de kunskaper som genereras ska kunna bidra till det arbete som "huvudmän, rektorer, lärare och annan personal kan göra för att höja kvaliteten i undervisningen och för att bättre möta barns och elevers olika behov" (Skolverket, 2020, s. 11).

Öka andelen elever som når behörighet till gymnasieskolan

I Utbildningsförvaltningens nämndplan för 2024 slogs fast att "Gymnasiebehörighet är avgörande för framtiden eftersom det öppnar dörrar till utbildning, arbetsmöjligheter, personlig utveckling och en inkludering i samhället." Vidare bekräftades att nämnden kommer att fortsätta fokusera på att alla elever ska nå behörighet till gymnasiet men att målet också utvidgades till att bättre försöka förstå vilka orsaker som bidrog till att en grupp elever lämnade grundskolan obehöriga till gymnasiestudier.

Genom att följa individer som inte nått gymnasiebehörighet och lära om bakomliggande orsaker hoppas utbildningsförvaltningen kunna hitta nycklar till att hjälpa fler elever att lyckas. Som ett led i detta initierades ett projekt att intervjua elever som inte nått gymnasiebehörighet. Elevgruppen att intervjua begränsades till den andel av dessa elever som inte är nyanländ eller sent ankommen till Enköpings kommunala skolor.

Bakgrund

Uppdrag

Forskning och utveckling, (FoU), fick utifrån ovanstående inledning ett uppdrag att identifiera och intervjua elever som inte nått gymnasiebehörighet från kommunala grundskolor med målet att dra lärdom av elevernas egna berättelser och reflektioner för att på så sätt identifiera framgångsfaktorer för att kunna hjälpa fler elever i framtiden. Elever som inkluderas i uppdraget har gått merparten av sin skolgång inom den kommunala grundskolan. En projektuppföljning sker i januari 2025 för att se om det framkommit åtgärder som är identifierade och möjliga att implementera i grundskolans verksamhet.

Syfte

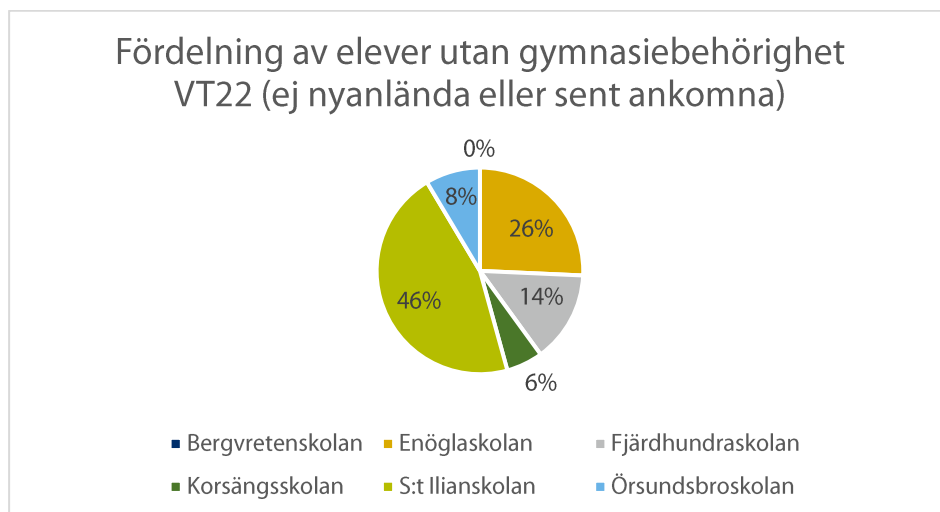
Alla elever ska enligt skollagen ges ledning och stimulans för att kunna utvecklas så långt som möjligt, utifrån sina egna förutsättningar i enlighet med utbildningens mål (Skollagen (2010:800), s. 3 kap. 2§). Om någon befärs att inte nå kunskapskraven ska först extra anpassningar och sedan särskilt stöd sättas in. Enligt Skolinspektionen (2016) stämmer endast 25% av insatta extra anpassningar överens med elevens behov. Vidare står i skollagen att eleven ska ges inflytande över utbildningen och detta förstärks i Barnkonventionen som tillkännager att barnets bästa ska vara utgångspunkten och att dess inställning och åsikter ska klargöras och tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad (Lag, 2018:1197, s. artikel 3 och artikel 12). Genom att samtala med elever som inte nått behörighet till gymnasiet och på så sätt fånga upp elevers egna uppfattningar och upplevelser av undervisning i grundskolan i förhållande till det behov av stöd de anser sig ha behövt syftar intervjuerna till att dra lärdom och identifiera framgångsfaktorer för undervisning från ett elevperspektiv.

Betygsresultat för kommunala grundskolor

För att identifiera möjliga elever till intervjuer har betygsresultat analyserats. Detta har också gjorts för att ge en bild av likvärdigheten mellan skolorna. Uppdraget har begränsats till att inkludera elever i de kommunala grundskolorna som varken är nyanlända eller har startat i verksamheten under senare delen av högstadiet av andra skäl. Andelen elever som saknat behörighet till ett yrkesförberedande program har då varit 8,9%, 6,9% respektive 7,7% de tre senaste läsåren.

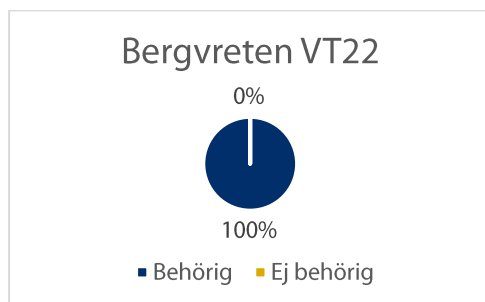
Betygsresultat vårterminen 22

VT22 saknade 8,9% av eleverna behörighet till ett yrkesförberedande gymnasieprogram, detta efter att undantag gjorts för nyanlända och till Enköpings kommunala skolor sent ankomna elever. Könsfördelningen var jämnt fördelad, 50% pojkar respektive flickor. En av skolorna uppnådde behörighet för alla elever. 35% av eleverna utan gymnasiebehörighet saknade betyg i ett ämne för att nå behörighet, (20% saknade endast matematik). Ytterligare 12% saknade betyg i två ämnen för att nå behörighet vilket ger att 53 % av eleverna utan behörighet (4,7% av hela årskullen) saknade betyg i tre eller fler ämnen. Eleverna fördelades inte jämnt mellan de kommunala skolorna, (se figur 1), men skolorna har också olika elevantal.

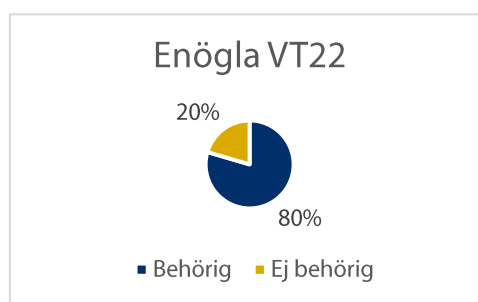

Figur 1

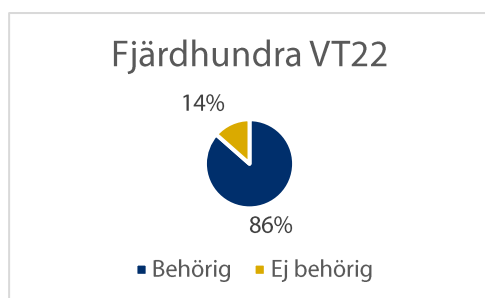
På grund av skolornas differentierade elevantal gjordes även en jämförelse av andelen obehöriga elever inom respektive skola. Fördelningen av andelen elever som saknade gymnasiebehörighet per skola redovisas i figur 2-7.

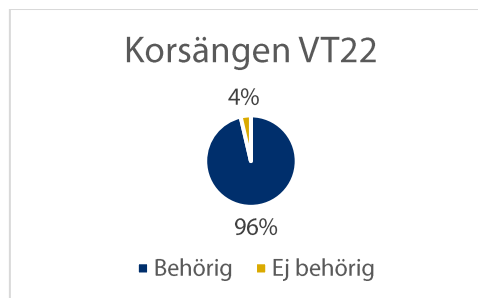
Figur 2

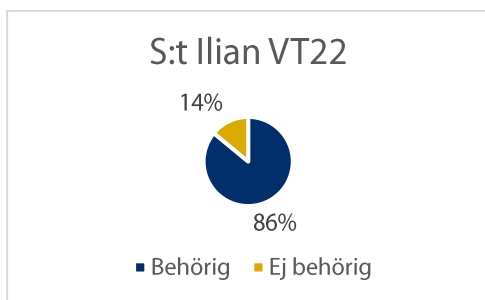
Figur 3

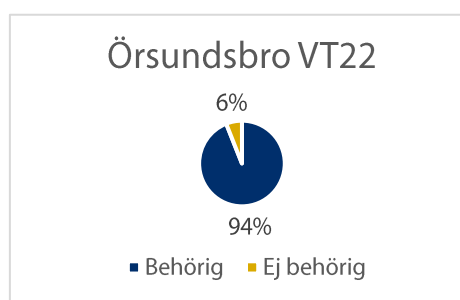
Figur 4

Figur 5

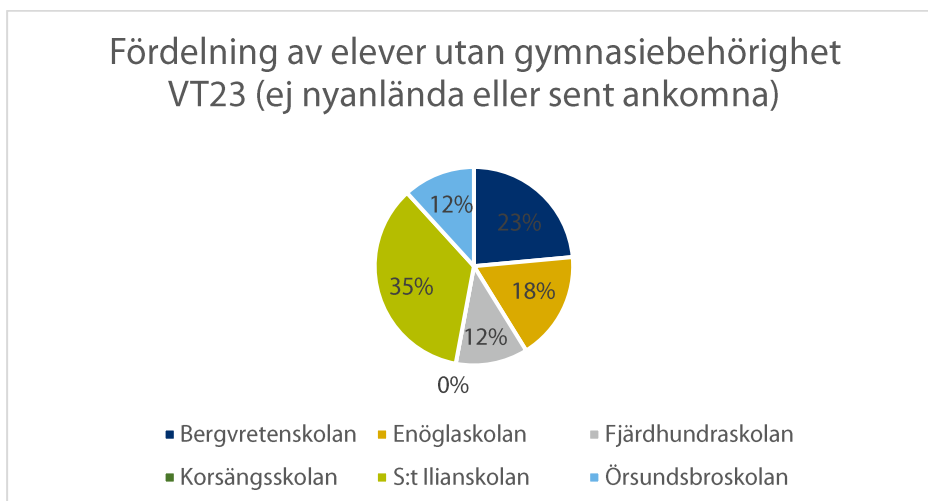
Figur 6

Figur 7

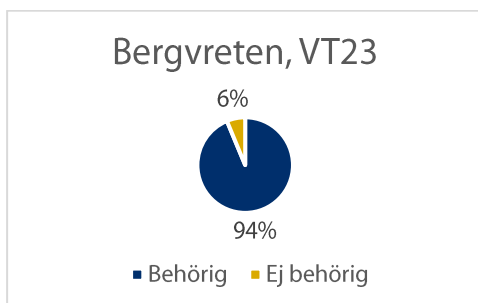
Betygsresultat vårterminen 23

VT23 saknade 6,9% behörighet till ett yrkesförberedande gymnasieprogram. Igen fanns det en skola där alla elever nådde behörighet, dock var det inte samma skola som året före. 59% av eleverna utan behörighet var flickor och 41% pojkar. För 47% av eleverna saknades endast ett betyg för att erhålla behörigheten (41% saknade endast matematik). Ytterligare 18% saknade betyg i två ämnen, vilket ger att 35% av eleverna som saknade behörighet för gymnasiet (2,4% av hela årskullen) hade tre eller fler ämnen att komplettera. Fördelningen mellan skolorna var detta år jämnare (se figur 8).

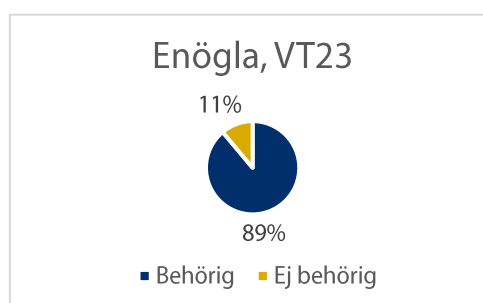

Figur 8

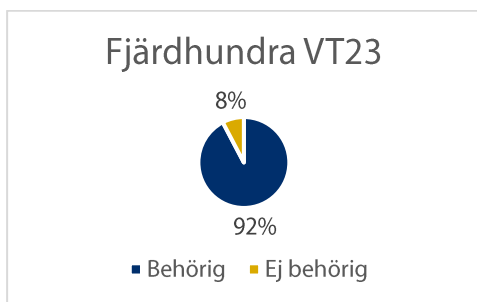
Hur eleverna utan behörighet fördelas inom respektive skola redovisas nedan (se figur 9-14).

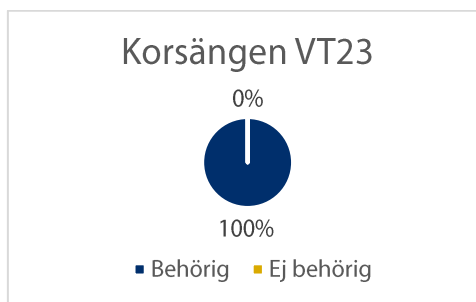
Figur 9

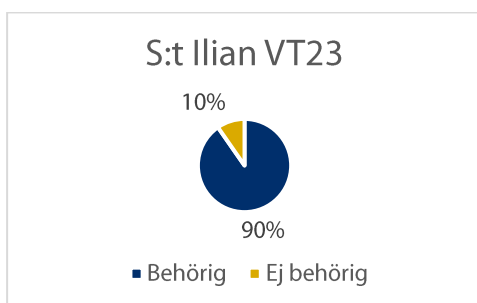
Figur 10

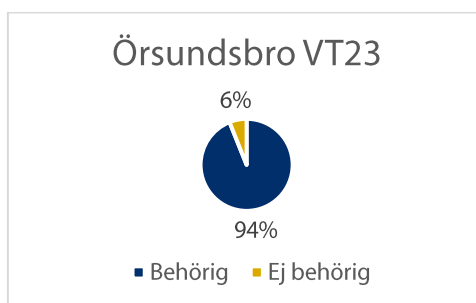
Figur 11

Figur 12

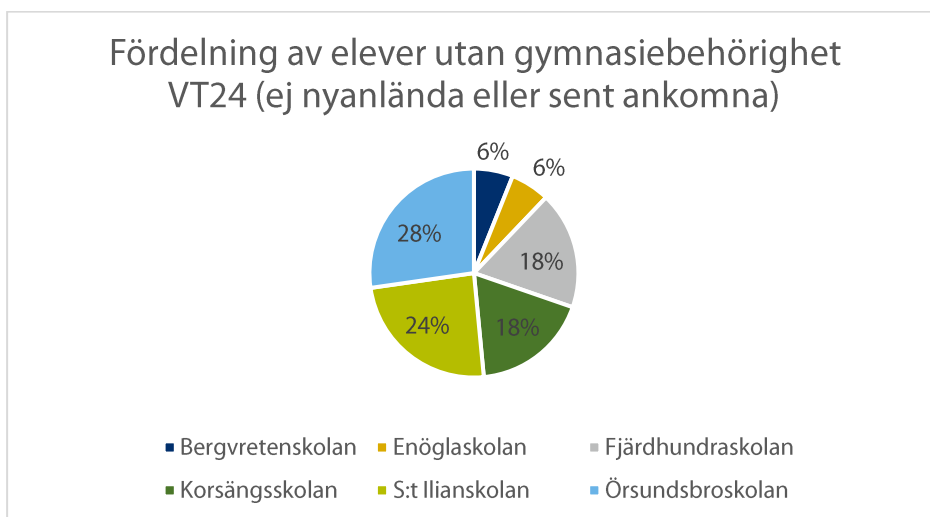
Figur 13

Figur 14

Betygsresultat vårterminen 24

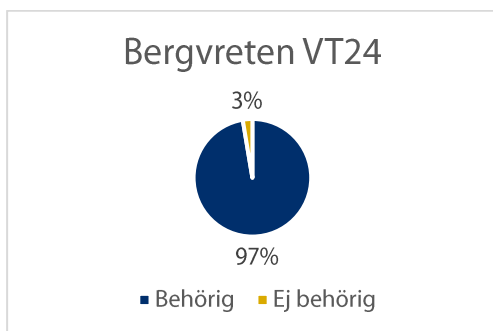
VT24 var andelen utan behörighet 7,7%. Denna gång fördelade sig eleverna över alla sex kommunala skolor. 36% av eleverna som saknade behörighet var flickor och 64% pojkar. Detta år var det 52% av dessa elever som endast saknade betyg i ett ämne för att nå gymnasiebehörighet (42% saknade endast matematik). Ytterligare 12% saknade betyg i två ämnen, vilket innebär att 36% (2,4% av hela årskullen) behövde komplettera tre eller fler ämnen. I fördelningen mellan skolorna kan vi se att den största skolan inte längre har störst andel obehöriga elever (se figur 15).

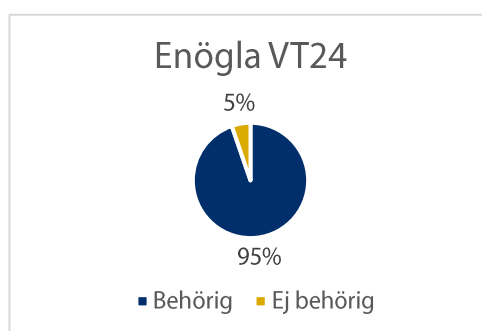
Figur 15

Hur eleverna fördelades inom respektive skola detta år redovisas nedan (se figur 16-21).

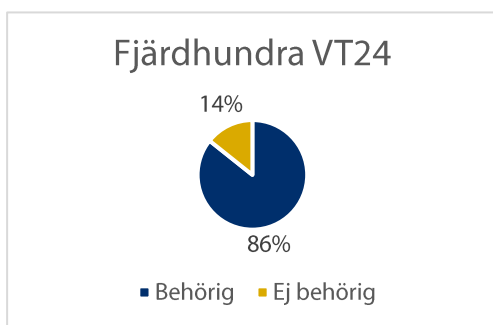

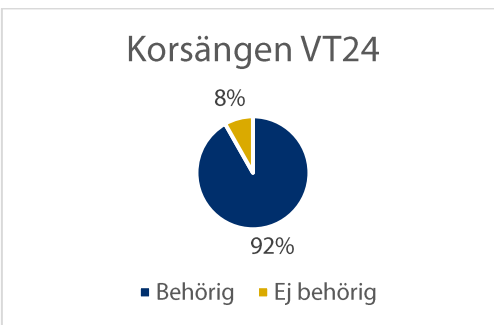
Figur 16

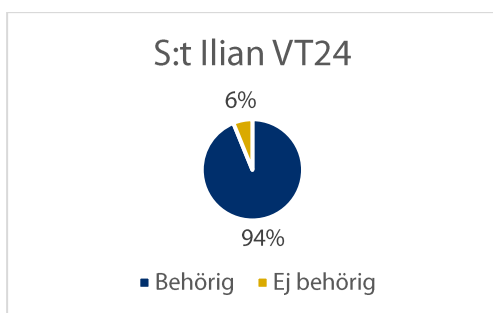
Figur 17

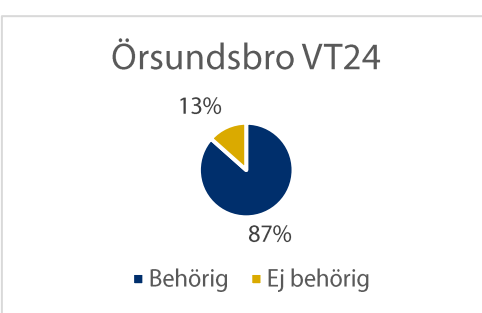
Figur 18

Figur 19

Figur 20

Figur 21

Sammanfattning betygsresultat

Elever som inte når behörighet till ett yrkesförberedande program har i kommunen varierat de senaste tre åren mellan 7–9%, när nyanlända och elever som befunnit sig i verksamheten en kortare tid av andra skäl har räknats bort. Fördelningen mellan skolorna har varierat, det har inte varit en och samma skola som stuckit ut åt något håll mellan åren. Vid jämförandet inom skolorna bör det uppmärksammas att det är olika elevgrupper som jämförs vilket har betydelse för resultatvariationen i sig, när det är ett förhållandevis lågt antal elever som jämförs.

Noteras kan göras är att matematik sticker ut som det ämne där flest elever saknar betyg. Detta följer mönstret på nationell nivå (Skolverket, 2024, s. 9). Att det under de två senaste åren, inom den aktuella elevgruppen, är så stor andel som runt 40% av eleverna som saknar endast matematik för att nå behörighet till gymnasiet motiverar att titta närmare på övergripande insatser för att stärka måluppfyllelsen i matematik.

Genomförande

Genom att studera betygsstatistik har elever möjliga för intervjuer identifierats. Ett antal av dessa elever fanns dock inte kvar inom kommunens gymnasieverksamhet och har inte gått att få kontakt med trots försök via sökningar genom sociala medier. Till det har vi ett antal elever som tackat nej till deltagande, de ville inte vara med och intervjuas. 20 elever har tackat ja och deltagit i undersökningen, könsfördelningen var jämn och alla kommunala skolor fanns representerade i elevunderlaget.

Intervjuer

Eleverna har valts ut och tillfrågats utifrån urvalet i betygsstatistiken, men när de väl tackat ja till intervjun och träffat intervjuledaren har deras namn inte noterats, bara vilken grundskola de gått på. Detta för att eleverna skulle känna en grad av anonymitet och kunna vara öppna i samtalet, men att svaren vid behov skulle kunna knytas till en specifik grundskola. De flesta av de tjugo eleverna har intervjuats enskilt, eller i par men några deltog i liten fokusgrupp.

En intervjuguide fanns som underlag men målet var att det skulle kännas som ett samtal och att det fanns utrymme för eleverna att uttrycka det de ville få fram. Guiden startade i hur undervisningen på gymnasiet upplevdes, för att kunna reflektera över skillnaderna mellan gymnasiet och grundskolan, för att sedan gå vidare till hur en bra lärare kan beskrivas. Därefter lyftes vilket stöd eleven fått på grundskolan och om det stödet var vad eleven upplevde sig behöva. Samtalet gick över till vilket inflytande eleven haft/behövt i förhållande till undervisningen för att avslutas med förbättringsbehov för grundskolan.

Intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant, varpå de lästes flera gånger i sin helhet för att skapa en förståelse för materialet inför kodning. Materialet kodades sedan induktivt utifrån innehåll. Vid kodningen lades olika raster på materialet för att säkerställa att så brett som möjligt få fram kategorier som svarade mot syftet att tillvarata elevers upplevelser och uppfattningar av undervisning och stöd i grundskolan, exempelvis lästes materialet utifrån elevers upplevelse av framgångsrik undervisning och upplevelsen av hur en bra lärare ska vara. Läraren är av central betydelse för undervisningen och hur denna organiseras varför det var av vikt att lärarens roll för betydelsen av framgångsfaktorer fick möjlighet att framträda i materialet likväl som själva undervisningens roll.

Analys

Valet av en induktiv innehållsanalys passade syftet. Det var av vikt att låta kategorierna träda fram ur elevernas berättelser och inte ha bestämda kategorier i förväg då målet var att få fram elevernas uppfattningar och upplevelser av behov och stöd i att nå kunskapskraven, inte vad vi som vuxna tror att de är i behov av. Att auktorisera elevperspektivet innebär att elever betraktas som experter på mottagandet av undervisning och att deras tidigare erfarenheter kan speglas mot nuvarande och bidra i arbetet för att nå bättre undervisning (Jahnke & Hirsh, 2020). När kategorierna väl trätt fram från intervjuerna jämfördes de med studier och rapporter som fanns att tillgå.

Resultat

Eleverna upplevdes engagerade i intervjuerna och förmedlade en känsla av att vilja bidra till förbättring av grundskolan. I samtalet flöt frågorna ofta i varandra vilket innebar att eleverna kunde komma tillbaka till och fördjupa sina reflektioner.

Alla eleverna var eniga om att de hade det bättre på gymnasiet än i grundskolan. Eleverna var samstämmiga i detta trots det faktum att de representerade olika grundskolor. Det var ingen skola som ur elevernas berättelser framträdde som bättre eller sämre när de blickade tillbaka på sin grundskoletid. Följande kategorier framträdde ur den induktiva analysen: Relationer, genomgångar, tempo, lektionslängd, hopplöshet och ansvar. De presenteras närmare här nedan.

Relationer

En bra lärare skapade relationer. Eleverna återkom under intervjuerna till att de ville att lärare skulle "bry sig" och tro på att "vi kan lära oss". Lärare får inte "ge upp" på elever, utan "de kan väl försöka säga till eller förklara en gång till". Eleverna uttryckte en önskan om att få en känsla av att lärare förmedlade att de brydde sig om hur det gick för eleverna och lyfte även vikten av att få lära känna läraren, de eftersökte en relation. Eleverna ville "ha hjälp" och ville att läraren skulle ha möjlighet att ta sig tid med eleverna och visa förståelse för att alla elever inte var på samma nivå. Flera lyfte också vikten av att ha någon att prata med på skolan, inte då specifikt om hur eleven mårde utan en vuxen att vända sig till i frågor om studier. Någon som hann lyssna, de ville känna att de "fick prata med vem man ville om vad man ville, att det fanns någon att prata med". "Lärare behöver bry sig, förstå att de elever som har det jobbigt, att de är trötta ... och prata om hur de kan göra för att ändra på saker." Eleverna uttryckte att skolan ibland kunde kännas som ett låst system, i det var det viktig att vi på skolan arbetade för att "ge frihet, lås inte eleven, stäng inte in, så kan skolan kännas ibland, skapa istället flexibilitet i hur skoldagen kan se ut". Men i detta ville eleverna ändå att lärare skulle ställa krav. Eleverna pratade om att de behövde fokusera. "Få elever att trivas, då får de kämpaglöd". Vänner är en del som gjorde att elever trivdes i skolan men även, "... när man förstår då är det roligt i skolan".

Genomgångar

Det framkom en upplevelse av avsaknad av genomgångar i grundskolan och att undervisningen som helhet i högre grad behövde hållas samman av en röd tråd, nu fanns känslan av att det hela tiden var något nytt som började varje lektion och det bidrog till en känsla av att det var svårt att hänga med. "Vi hade inga genomgångar på ... skolan, man klarar sig inte själv". Det fanns ofta stödstrukturer med lektionsplanering och lärarna gick igenom dessa vid lektionsstart, men elevernas upplevelse var att stödet främst handlade om vad som skulle göras på lektionen, inte hur, och sedan fick de själva söka kunskap i olika texter/böcker. Eleverna eftersöker mer gemensamt arbete, där lärare arbetade tillsammans med eleverna. I exempelvis matte behövde man "få hjälp med metoder och hur man ska tänka, inte bara få höra gör så här". Deras upplevelse var att nu på IM repeterade lärarna tillsammans med eleverna, de hade genomgångar och alla var med, de fick mer hjälp, det fanns en tydlighet i förklaringar av hur man skulle göra, de arbetade

gemensamt istället för att arbeta själva och söka svar i en bok... upplevelsen från grundskolan var mer "gör det själv".

Tempo

Eleverna upplevde att det gick mycket fortare på grundskolan, det var nya avsnitt varje lektion vilket skapade en stress och upplevelse av högt tempo. Detta gällde främst matematik, men kunde även kopplas till andra ämnen. Eleverna upplevde en skillnad nu på gymnasiet när lektioner i början alltid knöts ihop med det som gjordes förra lektionen, det gav en upplevelse av att ha kontroll över vad som skulle läras in, vilket i sin tur gav ett lugn och en trygghet vilket de saknade på grundskolan.

Lektionslängd

Många av eleverna förde fram 60 minuter som en optimal lektionslängd. "Det är inte för kort och inte för långt". Om lektionerna var kortare och lärarna "måste hjälpa den och den och den, hann de inte hjälpa alla ...". Om lektionerna var längre "orkade vi inte jobba hela tiden". Eleverna uttryckte att håller lektionerna 60 minuter orkade de hålla fokus och det finns tid för både genomgång eller gemensamt arbete och att få hjälp enskilt. Läraren hinner stämma av att alla vet vad som ska göras. Eleverna ansåg att det var av vikt att det fanns tid att genomföra allt de skulle, och att lektionstiden gjordes viktig. Om eleverna orkade hålla fokus skapades studiero och ett lugn.

Hopplöshet

Flertalet elever uttryckte känslan av hopplöshet inför möjligheten att få hjälp under sin högstadietid. Det framkom att eleverna gett upp tron på att lyckas. "Alltså jag kom in på lektionen i sjuan och förstod inte ett dugg av det som gjordes på tavlan... då gav jag upp och ville inte gå dit nåt mer... sen kom jag efter och förstod ännu mindre och på den vägen var det". En annan elev uttryckte: "Det lät så fint på utvecklingssamtalen att de försökte få med mig, men ingen brydde sig, de kunde väl ha frågat igen, eller kommit ut med det jag skulle göra... istället för att låta mig vara".

Det framträdde i intervjuerna att elever haft svårt att fråga efter hjälp, det kan ha varit så att eleven inte vågade, men det kunde också vara så att eleven bara stängde av och tänkte på något helt annat och inte reflekterade förrän efteråt på att så gjordes för att eleven inte förstod. En annan upplevelse som uttrycktes var att läraren gick till stökiga elever, lugna elever fick ingen eller betydligt mindre hjälp. Eleverna uttryckte att det är av vikt att ge elever hjälp oavsett om den frågar eller inte. Ibland har elever fått höra att "be din vän som förstod förklara" men "det blev inget bra då blev det ännu svårare". Det framkom en önskan om att läraren behöver ha tålamod och kunna förklara en gång till på olika sätt.

Det fanns elever från alla skolor som fått arbeta i grupprum eller studio. En fördel med detta som fördes fram har varit att gruppstorleken minskat och med den ljudvolymen. En nackdel som flertalet lyfte är känslan av att vara annorlunda och att "då blir inget kul och då vill man inte" och då "sitter man bara av tiden". Det framkom också en upplevelse av att där, utanför klassrummet, inte fanns hjälp att få, det fanns inte aktiva lärare eller så upplevdes det svårt för elever att räcka upp handen och be om hjälp även i den kontexten. Eleverna uttrycker att det hade varit bättre att

ha mer genomgångar i klassrummet. I vissa fall hade eleverna arbetat med en annan bok och även det har "... gett känslan av att vara annorlunda" men det har även upplevts som en hjälp på ett sätt, om det inte varit så att eleven lämnats själv till att söka kunskap även i den nya boken, då har det bara upplevts negativt.

Ansvar

Det framgick tydligt att antingen lägger eleven sitt "misslyckande" i att nå behörighet till gymnasiet på skolan, "Ingen brydde sig, jag fick bara sitta av tiden ..., jag fick ingen hjälp" eller så tar den på sig hela ansvaret, "Det var jag, jag gick ju inte på lektionerna, det fanns inget ni kunde gjort", det förekommer inte hos någon att den ser på ansvaret som delat mellan elev och skola. De förslag på åtgärder som framkom som framgångsfaktorer för att elever ska nå måluppfyllelse i grundskolan har en tydlig ansvarsfördelning.

Elevens ansvar

Det framkom att elever anser att elever behöver ta ett större ansvar för att fokusera och ha studiero på lektioner. Det var viktigt att kunna prata med lärarna och våga fråga, men det var svårt. Upplevelsen hos elever var att de inte fick vara med och bestämma i så hög utsträckning som de velat. Flera påtalade att det var viktigt att jobba ihop, lärare och elever, för att öka elevers måluppfyllelse.

Lärarens ansvar

Eleverna uttryckte ett behov av mer individuell hjälp. De önskade att lärare skulle ha en tydligare uppföljning av om eleven lärde sig eller inte och fånga upp elever som missat delar av undervisningen. Lärare skulle ha koll på att alla elever gjort det de skulle och om något saknades skulle de hjälpa dem med nya genomgångar för att ta igen det arbete de missat. Eleverna upplevde att ansvaret att ta igen missade studier i för hög grad låg på eleverna idag. Det var inte så att lärarna skulle fungera som vakter eller kontrollanter, men det fanns en tydlig önskan att de skulle fråga eleverna mer om hur det gick med skolarbetet. Upplevelsen som framkom var att eleverna inte vågade fråga i helklass och inte heller räcka upp handen och be om hjälp varför ett behov av att läraren aktivt pratade och stöttade eleverna enskilt framkom.

Lärare borde ha ett stort tålamod med elever och tänka mer på elevens situation och svårigheter som en helhet, inte bara planera för innehållet under varje lektion. Det framträdde också ett behov av att lärare kunde förklara på olika sätt och de anpassade och varierade språket i förklaringar och genomgångar.

Organisationens ansvar

För att nå måluppfyllelse och orka fokusera framkom ett behov av kortare skoldagar, gärna med en inbyggd flexibilitet. Många lyfte en önskad möjlighet att framför allt starta skoldagen senare, för att "få en chans att vakna på morgonen, och hitta energi" Det framkom också önskemål om möjlighet till intensivundervisning i perioder för att hämta hem kunskaper och på så sätt höja kunskapsnivån i ett ämne.

Eleverna uttryckte en önskan om fler lärare på plats under lektionerna. De upplevde att lärare ofta var låsta av organisationen när det gällde gruppstorlekar och att den var svår att påverka. Eleverna uttryckte en fördel med ett tvålärarsystem där lärarna kunde dela upp arbetet mellan sig för att kunna ge stöd under lektionen så att alla elever följde med i undervisningen, det är "mycket bättre, då kan de hjälpas åt att få elever att fokusera".

Skolan fick inte glömma elevers behov av tid till att träffa vänner. Det var en faktor som spelade roll för hur eleverna trivdes i skolan och flertalet uttryckte att skolan var deras enda mötesplats med andra ungdomar, utöver skoltiden stannade de mest hemma.

Diskussion

Resultatet som presenterats bygger på elevers uttalanden om sina upplevelser. Mycket av det som framkom ligger väl i linje med det som återfinns i nationella rapporter och forskningsstudier. Det som skiljde sig markant är elevernas upplevelse av att det är ett högre tempo på grundskolan än i gymnasiet, till exempel gav eleverna i studien av Jahnke och Hirsch (2020) uttryck för precis det motsatta, om ett betydligt högre tempo på gymnasiet. Då ska vi dock komma ihåg att eleverna i våra intervjuer refererade till ett individuellt program (IM) när de jämförde grundskola och gymnasium och inte ett nationellt program. Vi kan istället jämföra med Skolverkets studie från ett introduktionsprogram där negativa erfarenheter av grundskolan framträdde (Skolverket, 2015). Eleverna i den studien refererar till att det var bland annat det höga tempot och som var orsaken till deras misslyckande i grundskolan, vilket ger en bättre överensstämmelse. De uppger även stora klasser och att de inte blev sedda av lärare som en orsak. Att bli sedd av läraren kan kopplas till det eleverna i intervjuat uttrycker när det gäller en önskan om lärare som skapar relationer. Studier visar att positiva relationer främjar både lärande, hälsa, välbefinnande och engagemang hos elever (Skolverket, 2019). Även Warne (2013) för fram i sin doktorsavhandling att upplevt stöd från lärare och delaktighet i klassrummet spelar stor roll för elevers upplevda hälsa. Vidare stöd för elevernas önskan om relationsskapande hittas i en metaanalys av Skolforsningsinstitutet (2021) som är baserad på forskningsunderlag runt olika aspekter av studiero. Där framhålls vikten av lärarens relationsbyggande förmåga med eleverna, att det ges tydliga ramar och struktur i undervisningen och att elever tillförsäkras det stöd som de är i behov av. När det gäller stöd upplevde eleverna i intervjuerna en avsaknad av "rätt" stöd eller att de inte fått stöd trots att de upplevde att de bett om det. Studier bekräftar även detta då det rapporteras att få elever har fått särskilt stöd under längre tid och att stödet ofta sätts in sent i grundskolan vilket kan indikera att skolor brister i arbetet med att ge elever det stöd de har rätt till (Skolverket, 2024, s. 16). Det finns även en undersökning från Barnombudsmannen där barn berättar att det tar lång tid och mycket kämpande för att få stöd i skolan (Barnombudsmannen, 2016). Eleverna i våra intervjuer uttrycker genomgående en önskan om stöd från lärare som "har koll på" att eleverna gör det de ska på lektionerna, att eleverna förstår och inte kommer efter, att lärare kan förklara på olika sätt. De lägger inte ansvaret enkom på lärarna för detta utan det framgår att de ser faktorer på en organisatorisk nivå. Att det behövs en översyn av stöd till elever på denna nivå kan stödjas av följande:

"För att vända utvecklingen behöver huvudmän och rektorer säkerställa att det finns ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för arbetet med stöd. Lärare måste

få förutsättningar att identifiera vilka undervisningsutmaningar som finns i elevgruppen och tid att utveckla undervisningen.” (Skolverket, 2024, s. 5)

En samstämmig bild av elevers upplevelse av otillräckligt stöd ges i den intervjustudie med gymnasieelever som har intervjuats av forskarna Anette Jahnke och Åsa Hirsh. Visserligen hänvisar dessa elever till undervisningen på gymnasiet, men det är jämförbart med bilden som framträder från våra elever om grundskolan. Eleverna uppfattar att undervisningen inte bidrar till att de lär sig och utvecklas, eftersom den inte möter dem där de är och hjälper dem att utvecklas från den nivån. De upplever inte att de görs delaktiga eller att de blir lyssnade på. När eleverna inte kan ta till sig undervisningen, eller om de inte förstår, hänvisas de till lösningar utanför ordinarie lektioner. Forskarna beskriver att undervisningen ”levereras” så som lärarna anser att den ska levereras, snarare än utifrån behoven hos de elever som finns i klassen (Jahnke & Hirsh, 2020). Noteras ska göras att intervjuerna som gjorts i vår kommun är med ett urval av elever från en elevgrupp på 7–9% av årskullen som inte lyckades nå gymnasiebehörighet, vilket innebär att det som framkommit kanske inte är representativt för flertalet av eleverna. Men syftet var att se om vi kunde lära och dra slutsatser från just dessa elevers erfarenheter. Uppfattningen är att det som framkommit från samtalen med eleverna är fullt av klokskap och kan jämföras med rapporter och studier på nationell nivå.

Detta kan initiera ett arbete med undervisningsutmaningar ur ett elevperspektiv i kommunen.

Referenser

- 2021:11, S. (2021). *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven*. Stockholm: SOU.
- Barnombudsmannen. (2016). *Respekt -Barn med funktionsnedsättning om samhällets stöd*.
- Jahnke, A., & Hirsh, Å. (2020). *Varför förbättras inte elevresultaten trots alla insatser?* Ifous rapportserie 2020:1.
- Lag. (2018:1197). *om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen)*.
- Sharif, H. (2022). *Forskningscirkelrapport Likvärdighet och (skol)segregation Enköpings kommun*. Uppsala: Forum för samverkan/Uppsala universitet i samverkan med Enköpings kommun.
- Skolforskningsinstitutet. (2021). *Främja studiero i klassrummet - lärares ledarskap. Systematisk forskningssammanställning, 2021:02*. Skolforskningsinstitutet.
- Skolinspektionen. (2016). *Skolans arbete med extra anpassningar*.
- Skollagen (2010:800). (2010).
- Skolverket. (2015). *Elevröster om yrkesintroduktion som en väg till ett arbete*.
- Skolverket. (2019). *Hälsa för lärande - lärande för hälsa*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2024). *Skolgången för elever med slutbetyget F*. Stockholm: Skolverket.
- Warne, M. (2013). *Där eleverna är: Ett arenaperspektiv på skolan som en stödjande miljö för hälsa*. Mittuniversitetet.